

סיכום ההרצאה בדרגה הראשונה לאלברט פייק.

בחלק זה כמובטח, אני מסכם את הרעיונות המרכזיים שאלברט פייק מעלה בדרגה הראשונה. אחד העניינים הראשיים שכמעט אינם מוזכרים בספרי הפרשנות על ספרו של פייק "מוסר ואמונה" הינו ההשפעה העמוקה שהשפיע ספרו של ויקטור הוגו "עלובי החיים" על פייק. פייק עצמו מודה בכך אולם, השוואה בין הטקסט בדרגה הראשונה לבין תרגומים של עלובי החיים באנגלית מגלים כי פייק העתיק כמה פסקאות ככתבן וכלשונן אל ההרצאה הראשונה. קטעים אלו עוסקים בעיקר בתיאורים על מנהיגים או מדינות מושחתות לאורך השנים. ויקטור הוגו שכתב את הספר בשנת 1862, בעקבות מהפכת 1830 בצרפת ורק כ-40 שנה אחרי המהפכה הצרפתית, הכניס בו ביקורת נוקבת כלפי מערכת הצדק והענישה הצרפתית. הדעות הללו התאימו מאוד לאלברט פייק אמריקני נלהב שפרסם את "מוסר ודוגמה" כעשור אחריו ב-1871. אמונתו של פייק מנוסחת היטב בנאומו של לינקולן בגטיסבורג "ממשלה של העם, על ידי העם, למען העם, לא תאבד מן הארץ." (1863). פייק מנסה להחדיר רעיון זה במועמד החדש ביום הצטרפו לנוסח הסקוטי.

הגותו של אלברט פייק חובקת עולם ומתמשכת על פני תקופת חיים שלמה. באופן מודע אני מתרכז כרגע בדרגה הראשונה ומגביל את הדיון למה שמופיע בה ופורסם בגיליונות הקודמים. החלוקה המסורתית לדרגות בבניה החופשית מפריע כאשר מעוניינים לדון ברעיונות שרובם מתפרסים על פני הדרגות השונות והחטיבות השונות. נראה לי נכון לרכז עבור המועמד העושה דרכו בדרגות הגבוהות את הרעיונות בכל דרגה ודרגה ולאחר מכן לערוך סיכום ודיון ברעיונות השונים באופן חוצה דרגות.

הקדמה מתחייבת

לפני שמחילים לקרוא את ספריו של פייק יש להבין את הרקע לכתיביו. קודם לכן יש להבין כי הבנייה החופשית משתנה עם הזמן היא לא התחילה בנקודה מסוימת ב-1717 שלמה וסופית. עם השנים לפני ואחרי מועד הקמת הלשכה הגדולה באנגליה עברה מערכת זו הקרויה הבנייה החופשית שינויים והיא עדיין משתנה. ברבות השנים היו מספר מערכות דרגות בבניה החופשית הנקראות נוסח RITE בהן גילו למועמד המתאים עם התקדמותו בסולם הדרגות "סודות" שמקורותיהם שונים ומשונים, עקרונות רוזיקורצינים, אילומיניטים, גנוסטים, אלכימיסטיים, מיצריים, יוניים, רומאיים, נוצריים, איסיים, הודיים, וקבליים ניתן למצוא במערכות אלו. בין אם מדובר בהתפתחות או אימוץ שאלה זו נתונה למחקר ההיסטורי ואין זה מעניין העיסוק כאן. אחת מאותן מערכות אלו של דרגות מסויות הייתה "נוסח השלמות" Rite of Perfection שצמחה בצרפת באמצע המאה ה-18 והיו בה 25 דרגות. נוסח השלמות נדדה לאמריקה ומרכזה התבסס בדרום קרוליינה ובשלב זה כבר מנתה 33 דרגות. ב-1801 הוקם הגוף השולט בנוסח זה שכעת שינה שמו למועצה העליונה של הנוסח הסקוטי העתיק והמקובל¹ בתחילה נהנתה שיטה זו ממספר חברים גדל והולך בהדרגה אולם, ב-1859 חוותה ירידה דרמטית במספר החברים עד שכמעט נכחדה. המזכיר הכללי הגדול, Grand Secretary General, של אותה שיטה אלברט מאקי פנה בצר לו לאלברט פייק עיתונאי, מורה, עורך דין, חייל מוערך, משורר ומנהיג דרומי בן הדרום שהתמנה ב-1859 לראש השיטה כמפקד גדול ריבוני גדול². פייק ניגש מייד לעבודה והחל בשיפור הריטואלים הדרגות והתנהלות השיטה. תוצאות מהלך זה נראות לנו כיום בדמות הנוסח הסקוטי המוכר כיום.

לדיו של פייק הנוסח הסקוטי הוא בעיקר מכשיר להדרכה כמו כל הבנייה החופשית כולה. הנושאים להדרכה בשיטה זו הם: המדינה (פוליטיקה), מוסר, דת ופילוסופיה. הדרכים להדרכה הן הדגמת הדרגות וקריאה של טקסטים שמטרתם להרחיב ולהסביר את החובות שמלמדות הדרגות. את הדרגות כמו את הטקסטים השונים אסף וערך פייק בעצמו בכוונה שהם ישמשו יחד כמערכת הדרכה. ההרצאות קובצו בספר Morals and Dogma ושאר קטעי קריאה קובצו בקבצים שנקראו Legendas and Readings הספר הראשון מהשניים המוזכרים ניתן למועמד כמתנה בהגיעו לדרגה ה-14.

¹ American Supreme Council of the Ancient and Accepted Scottish Rite
² Sovereign Grand Commander

מסיבות שונות שאין זה המקום לדון בהן הופסקה חלוקתו של הספר בארה"ב ב-1974 ועוד קודם לכך הפכו ההרצאות כמעט בלתי מובנות לקורא העכשווי. למרבה הצער, ספר זה שהוא חשוב ביותר להבנת הנוסח אינו נקרא עוד, כל מערכת ההדרכה נשענת על ביצוע הדרגות. מספר בעיות קשות דומיננטיות עולות בדרך התנהלות זו:

- הדרגות מבוצעות לא באופן אחיד.
- בשל קוצר הזמן סמלים מסוימים חשופים נעלמו או שמתעלמים מהם ולא מקדישים עבורם מספיק זמן
- הצוות המציג אינו בקיא בחומר ואינו מבין את מה שהוא אמור להעביר
- לקחים אינם מועברים באופן נכון או שמסולפים
- הוסף על קח את התוספות פרי מוחם ההזוי של כמה בונים חופשיים גם ישראלים
- והרי לכם תמונת מצב עגומה.

מן המותר לציין כי מערכת הלקחים וההרצאות אינן מקריות מדובר כאן בשיטה מסודרת. שעיסוקה השתלמות האופי האנושי. המטרה העומדת בראש השיטה אינה השגת אדם מושלם – דבר שאינו מן האפשר. אולם, דווקא מגרעת אי השלמות מאפשרת לאדם לעסוק כל חייו בניסיון להפוך מושלם שזוהי מטרת השיטה - עיסוק מתמשך בטיוב אופיו של הבונה החופשי. במרכז הסיסטמה של הנוסח הסקוטי עומדת החובה. החובה היא תוצר של פילוסופיה הבאה לביטוי בפעולות שהן החובות. חובות אלו מחולקות לשלושה תחומים:

- כלפי האל – לעובדו
- כלפי המדינה – לשרתה
- כלפי האדם – לאהוב את אחיו

הדגש כאן הוא כי שניים הם המרכיבים את המוסר והפילוסופיה והם ידע ופעולה. זה לא מספיק לדעת מה טוב ומה רע. על האדם (הבונה החופשי) גם להוציא את הידע הזה מהכוח אל הפועל. על ידי מעשים שיתרמו לשיפור המין האנושי הן המוסרי והן הגשמי.

קל מאוד לעסוק בפילנתרופיה. הבסיס בעיסוק הפילנתרופי הוא פשוט קח כסף מאנשים שיש להם ותן לאנשים שאין להם. אולם, עיסוק בפילוסופיה הוא קשה ובמיוחד לימוד פילוסופיה לאנשים רבים. מה הפלא אם כן שהבנייה החופשית בכלל והנוסח הסקוטי בפרט התרכזו בשנים האחרונות בפילנתרופיה פחות ופחות בפילוסופיה.

הוויקיפדיה מגדירה את הפילוסופיה כך: "תחום ידע העוסק במהות העולם והאדם, באופן ההכרה של האדם את העולם, במהות המוסריות ובביצוע הערכות מוסריות". מעצם הגדרת הבנייה החופשית את מועמדיה יש להם כבר ידע או הכרה כל שהיא במהות העולם, האדם והמוסר. האם היא מבקשת ללמד אותנו ידע אחר או מוסר אחר. ברור שלא. אם כך מדוע אנחנו לומדים פילוסופיה – התשובה חייבת להיות: כדי להעמיק את הידע וההכרה שיש לנו כבר על עצמנו והעולם. אלברט פייק הכיר בכך שהריטואלים בני זמנו לא סיפקו את הבסיס המספיק ללמוד פילוסופיה ולכן החל במפעל הגדול של ספרו "מוסר ודוגמא" ספק אם הצליח. נראה כי אין הרבה ספרים שכל כך הרבה אנשים יודעים עליהם אך מעטים מהם קראו בהם.

ספרו של אלברט פייק מצוטט ע"י אויבי הבנייה החופשית כאילו הוא הוכחה להיות הבנייה החופשית סוג של דת. בידי חוגים אחרים בבנייה החופשית היחס לכתביו של פייק הם כשל ספרי קודש. אין ספק כי לא זו גם לא זו הייתה משאת נפשו של פייק. אם כי יש לומר כי הוא ראה בהרצאות חלק אינטגרלי מן הדרגות השונות.

אצל האדם המושלם נמצאים התחומים בהם עוסקת הפילוסופיה בשיווי משקל. כדי להגיע למצב זה עליו להגיע למודעות רוחנית, מודעות זו הוא משיג צעד אחר צעד, צעדים אלו הינם למעשה הדרגות. דרגה המוענקת באופן נכון מעוררת אצל המועמד את רגש החובה מכינה אותו להבנת מקומו ומטרתו בעולם. הבונה החופשי חייב לפעול – במישור העצמי ובמישור הסובב אותו.

הרעיונות המרכזיים בדרגה ה-1 לפני פייק:

הסמל: הסרגל בן 24 השנתות והמקבת.

הפירוש: הסרגל מסמל את היכולת לשלוט לנהל ולארגן את הכיוון והשלמות. המקבת את הכוח המתפרץ ובלתי נשלט. הכוח הגס הוא הכוח הרע וההרסני שיש בגורמים שונים בחברה האנושית בכל הדרגות והמאים לכלות אותה. הסרגל מעניק לה את הכיוון לפי חוק הצדק והשיוויון.

הסמל: אבן הגוויל

הפירוש: מסמלת את ההמון הלא מאורגן והמוסת.

הסמל: אבן הגזית (הקובייה)

הפירוש: מסמלת את המדינה המתוקנת המעניקה משמעות וכיוון ומוציאה לפועל את הפוטנציאל שבעם. פאותיה של האבן מייצגות את מבנה המדינה ההרמוני והמושלם. הפאות הנראות מייצגות את הרשות השופטת המבצעת והמחוקקת. הפאות המוסתרות את הכוחות המאפשרים את פעולת המדינה: חרות, שיוויון, אחווה.

הסמל: המונאדה (הנקודה בתוך עיגול)

הפירוש: מסמלת את ההתכונות של האדם וריכוז מאמציו למטרה מסויימת (לפי פייק האל הוא הנקודה לרצונו אנו מתכוונים) הדרכים הן מגוונות והתפילה היא אחת מהן.

הסמל: העמודים (עמודי ההיכל ועמודי המפקחים והנשיא)

הפירוש: חוכמה כח יופי. ביטוי התכונות האלוהיות הנמצאות בהרמוניה.

הסמל: לוח הדרגה – הסולם ושלושת השלבים שבו

אמונה, תקוה, וצדקה. השלבים הנחוצים בתוכנית התקדמותו של הבונה החופשי בהתקדמותו מעלה אל עבר הנשגב.

הסמל: שבעה כוכבים (שבעת כוכבי הלכת)

הפירוש: הדים רחוקים למנהגים במסדרים קדומים. מסמלים את הדרך והשלבים שהנשמה עוברת בדרך להתעלות.

הסמל: הספר הקדוש המזוית והמחוגה

הפרוש: ציוד הכרחי בלשכה הם מתווים את דרכו של הבונה החופשי. יכול כל אח להשתמש בספר הקדוש לו ומקומם של כולם על המזבח.

הסמל: ישר הזווית

הפרוש: מסמל את הגשמי והארצי.

הסמל: המחוגה

הפרוש: השמימי וענייני הנשמה

הסמל: אופן שילוב כלים המחוגה מתחת לישר הזוית
הפירוש: המועמד עוסק עדיין בארצי בפולטיקה ובמוסר הפילוסופיה עוד תגיע בהמשך. אך משהו מן הרוחני עדיין מתערבב בארצי ובגשמי.

הסמל: הנשיא הירח והשמש (המאורות הנשגבים)
הפירוש: סמל לאלוהות שהיא המרכז הקבוע והלא משתנה בין עקרון הפסיבי והאקטיבי השלטים בחיי כל היצורים. על הנשיא מוטלת החובה לחלק את האור דרך נציגיו המפקחים.

הסמל: רצפת המוֹזָאיקָה, הציצית המשוננת והכוכב הבוהק
הפירוש: סמל למקדש שלמה. הציציות מתינות, אומץ לב, זהירות וצדק,

הסמל: הרצפה שחורה ולבנה לחלופין
הפירוש: המלחמה בין הטוב והרע

הסמל: הכוכב הבוהק
הפירוש: ניצוץ החיים מקור הכל. חרות חופש ויציבות.

הסמל: האות הראשונה בשם האל.
הפירוש: המקור הכוונה ליו"ד העברית והיא סמל מן הקבלה אחדות האלוהות. מקביל לסמל הנקודה בתוך עיגול.

הסמל: העדיים הניידים: ישר-הזוית, הפלס, והאנך.
הפירוש: -ישר הזוית מלמדנו מוסריות, הפלס שוויוניות, והאנך התנהגות ישרה

הסמל: הקוים התוחמים את המנואדה, העמוד השבור ועוד
הפירוש: לחלקם פירוש קבלי שאין מענינו לדרגה זו. רובם תוספות שגויות מאוחרות.

עקרונות מנחים:

- על מנת להיות באור חובתנו של הבונה החופשי לאהוב את אחיו ראה עשרת הדיברות לבונה החופשי שמביא פייק מתוך הריטואל.
- על הבונה החופשי לעסוק קידום החברה האנושית
- לא להתיאש. על הבונה החופשי לעמול גם אם פעולתו נראית בלתי משפיעה או חסרת תחלית.
- להתנגד תמיד לכוחות הרוע.
- Prudence שמשמעותה תבונה, יכולת תכנון, ראייה למרחוק ושיקול דעת זהיר.

המאמר מפורסם כהכנה לקראת הוצאת גליון נוסף של מסוניקה אינפו.